

## FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze Środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego  
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

### INFORMACJE OGÓLNE:

Tytuł/pełna nazwa:

Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku

Zmiany w nazwach:

Muzeum Zabytków Kujawskiej Ziemi, Muzeum Ziemi Kujawskiej

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ muzeum, charakter zbiorów):

Muzeum Ziemi Kujawskiej utworzono w 1908 r. w ramach działalności sekcji muzealnej założonego w tym samym roku Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego we Włocławku. Muzeum gromadziło przede wszystkim zbiory przyrodnicze, historyczne, kartograficzne, numizmaty i archiwalia. W czasie I wojny światowej działalność muzeum została zahamowana, ponowne otwarcie placówki nastąpiło w 1917 r. Muzeum istniało do 1939 r., po 1945 r. jego działalność została reaktywowana.

Pomysł utworzenia Muzeum zabytków Kujawskiej Ziemi, poddany na pierwszym walnym zebraniu Oddziału Kujawskiego w maju 1908 r. - powstaje sekcja muzealna. Przejmuje zbiory przekazane przez Muzeum szkolne po zamkniętej Macierzy Polskiej. Pierwszym kustoszem zostaje Felicja Olszewska. W 1909 r. Cyprian Apanowicz zostaje kustoszem i przygotowuje odezwę. 14 marca 1909 r. odbyło się uroczyste otwarcie Muzeum Ziemi Kujawskiej w siedzibie PTK. W listopadzie muzeum otrzymuje dodatkowe pomieszczenie na potrzeby ekspozycyjne. W styczniu PTK w Warszawie wyraża zgodę na zorganizowanie przez Oddział Kujawski „Wystawy Etnograficzno-Artystycznej” we Włocławku. W marcu 1911 r. Muzeum bierze udział w wystawie „Zdobnictwo Ludowe” w Warszawie. W 1912 kustoszem zostaje Roman Kobendza. W 1914 r. Muzeum przystępuje do Związku Muzeów. I wojna światowa – na dwa lata Muzeum zawiesza działalność. 25 marca 1917 ponowne otwarcie Muzeum. W 1919 r. Muzeum wzbogaca się o pamiątki z Wielkiej wojny. W 1924 Zarząd Oddziału Kujawskiego PTK podejmuje starania o pozyskanie gruntu pod budowę własnego gmachu. Powstaje Komitet Budowy Muzeum Ziemi Kujawskiej. W 1927 kustoszem zostaje Szymon Rajca. 7 lipca 1930 r. uroczyste otwarcie nowego gmachu Muzeum. W 1932 r. Zarząd PTK uchwała, że Muzeum ma posiadać charakter ogólny, ze szczególnym uwzględnieniem działu regionalnego. W 1934 r., ze względu na zadłużenie odnotowano mniejszą aktywność placówki.

W 1945 r., reaktywowano działalność Muzeum. Dzięki zaangażowaniu H. Królikowskiej, kierownika Muzeum udało się odbudować przedwojenną pozycję placówki.

Daty działalności / zakres czasowy:

1909-1914; 1917-1939; 1945

Dostępność

pełna

## Typ relacji instytucji wobec pamięci

1908-03-28 utworzenie Oddziału Kujawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.  
 1908-05-10 utworzenie sekcji muzealnej Oddziału PTK we Włocławku  
 1908-05-25 przejęcie zbiorów muzealnych Polskiej Macierzy Szkolnej; decyzja o utworzeniu muzeum ziemi kujawskiej  
 1909-03-14 uroczyste otwarcie Muzeum Ziemi Kujawskiej w siedzibie PTK przy ul Kaliskiej 1  
 1909-05-03 na przedmieściach Włocławka znaleziono srebrne naczynie, tzw. czarę włocławską, która wkrótce trafia do Muzeum. W obawie przed konfiskatą przez władze carskie, władze kościelne postanawiają przewieźć czarę do Muzeum Narodowego w Krakowie  
 1911-02-18 - 03 18 udział Muzeum Ziemi Kujawskiej w wystawie „Zdobnictwo Ludowe” – prezentacja chata z wyposażeniem.  
 1911-05-14 otwarcie „Wystawy Etnograficzno-Artystycznej” we Włocławku  
 1913-07-18 udział Muzeum Ziemi Kujawskiej w “Wystawie Etnograficzno-Przemysłowej” w Kutnie  
 1914-03-20 podjęcie prac nad wykonaniem inwentarza muzealnego  
 1914 zawieszenie działalności  
 1917-03-25 ponowne otwarcie Muzeum; Kontynuacja katalogowania zbiorów muzealnych  
 1927-05-29 uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego siedziby Oddziału PTK i Muzeum  
 1928 zakończenie budowy gmachu w stanie surowym  
 1930 ukończenie budowy i przeniesienie zbiorów z siedziby PTK przy ul. Kaliskiej 1, do nowego budynku przy ul. Słowackiego 1a  
 1930-12-07 uroczyste otwarcie Muzeum Ziemi Kujawskiej w nowym budynku  
 1945 reaktywowanie działalności

## Rodzaj pamięci

|  |
|--|
|  |
|--|

## Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

|  |
|--|
|  |
|--|

## DANE INSTYTUCJI :

|                                                                                                                                        | OBECNIE                                                                    | DAWNIEJ                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| ADRES / SIEDZIBA<br>DANE ADMINISTRACYJNE –<br>województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty);<br>REGION HISTORYCZNY | Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej.<br>ul. Słowackiego 1A<br>Włocławek | 1908: lokal Towarzystwa “Przezorność”, ul. Kaliska 1, Włocławek<br>1930: ul. Słowackiego 1a |
| DANE KONTAKTOWE<br>TELEFON / EMAIL/ WWW                                                                                                | tel./fax (54) 232-36-25<br>e-mail:<br>sekretariat@muzeum.wloclawek.pl      |                                                                                             |

|                                                                 |                      |                                                                                                       |
|-----------------------------------------------------------------|----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| GODZINY OTWARCIA                                                |                      | 1909<br>wystawa dostępna w czwartki i niedziele<br><b>1920</b> – 14 stycznia zmarł Cyprian Apanowicz. |
| DYREKTORZY                                                      | mgr Piotr Nowakowski |                                                                                                       |
| ZARZĄDCA                                                        |                      |                                                                                                       |
| Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany) |                      |                                                                                                       |

#### INFORMACJE HISTORYCZNE:

Typ instytucji (muzeum publiczne, prywatne, kolekcja prywatna, instytucja protomuzealna)

Muzeum publiczne

#### Zakres terytorialny

Ziemia Kujawska

#### Pracownicy

1908 - Felicja Olszewska, kustosz zbiorów

1910-1912 - Cyprian Apanowicz - kustosz

**1910 02 18** funkcję bibliotekarza obejmuje Stanisława Grabowiecka.

**1912** – 5 stycznia Cyprian Apanowicz rezygnuje z funkcji kustosza z powodu choroby.

19 stycznia kustoszem zostaje Roman Kobendza.

**1913** – kustoszem zostaje Mieczysława Nowacka

**1920** – 14 stycznia zmarł Cyprian Apanowicz.

#### Historia instytucji (szczegółowa)

W 1908 r. z inicjatywy Antoniego Olszakowskiego powstał Oddział Kujawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, w którym powołano 4 sekcje: wycieczkową, fotograficzną, odczytową i muzealną. W Księdze Protokołów Oddziału Kujawskiego zapisano, iż w tym czasie "Również podany został projekt utworzenia Muzeum zabytków Kujawskiej Ziemi". Na pierwszym zebraniu Zarządu Oddziału kustoszem została Felicja Olszewska. Posiedzenia odbywają się w wynajętym lokalu przy ul. Kaliskiej 1, tam też w późniejszym czasie gromadzono zbiory muzealne. W maju 1908 r. do Zarządu przyjęty został Cyprian Apanowicz, który przyczynił się do rozwoju zbiorów i działalności Oddziału. W tym samym czasie sekcja muzealna przejęła zbiory Koła włocławskiego b. Polskiej Macierzy Szkolnej i powzięła decyzję stworzenia muzeum ziemi kujawskiej. W celu pozyskania zbiorów do mieszkańców Kujaw rozesłano kwestionariusz krajoznawczy, wydano też dwie odezwy do ziemianek i nauczycieli ludowych o poparcie i dostarczenie odpowiednich okazów. Dzięki tym inicjatywom do muzeum zaczęły napływać dary od mieszkańców Włocławka i okolic, lista ofiarodawców ogłaszana była co miesiąc w „Gazecie Kujawskiej”. Członkowie oddziału prowadzili ponadto badania archeologiczne na terenie Kujaw (m.in. Apanowicz, Rajca). Zgromadzone zbiory umożliwiły uczestnictwo w organizowanej w 1908 r. wystawie w Łowiczu.

Jednocześnie podjęto działania mające na celu budowę własnej siedziby. W 1909 r. Zarząd Oddziału zwrócił się do Centrali PTK w Warszawie z prośbą o zapomogę z funduszy ogólnych Towarzystwa na budowę Muzeum we Włocławku, podjęto również działania mające na celu

opracowanie monografii miasta. W tym, celu na łamach „Gazety Kujawskiej” opublikowano odezwę do mieszkańców Włocławka z prośbą o dostarczenie materiałów do komisji w składzie: Cyprian Apanowicz, Henryk Wińcz, Antoni Olszakowski. Oficjalne otwarcie mieszczącego się w siedzibie oddziału Muzeum Ziemi Kujawskiej nastąpiło 14 III 1909 r. Poświęcenia Muzeum dokonał członek PTK ks. kanonik Władysław Górzyński. W tym samym roku do zbiorów trafiło odnalezione na przedmieściach Włocławka srebrne naczynie, tzw. czara włocławska. W obawie przed konfiskatą przez władze carskie, władze kościelne zdecydowały się jednak przewieźć czarę do Muzeum Narodowego w Krakowie.

W związku z rozszerzeniem dziedziny zbiorów w 1909 r. w „Gazecie Kujawskiej” opublikowano odezwę do przemysłowców z prośbą o pomoc w zgromadzeniu okazów do działu wytwórczości przemysłowej Włocławka, a także apel Apanowicza o dostarczenie eksponatów etnograficznych. W 1910 r. podjęto decyzję o organizacji przez Oddział Kujawski „Wystawy Etnograficzno-Artystycznej” we Włocławku (1911) oraz o udziale w wystawie „Zdobnictwo Ludowe” w Warszawie (1911), na której zaprezentowano makietę izby kujawskiej. W tym czasie kustoszem muzeum został Cyprian Apanowicz, który funkcję tę pełnił do 1912 r. W czerwcu 1912 r. zbiory muzealne usystematyzowane zostały przez archeologa z Warszawy Mariana Wawrzenieckiego, który wyniki swoich prac opublikował w „Pamiętniku Fizyograficznym”. W 1913 r. Muzeum brało udział w „Wystawie Etnograficzno-Przemysłowej” w Kutnie, w kolejnym roku udostępnia pomieszczenia na ekspozycję prac Jana Skowrona i Bolesława Drożdżewskiego, podjęto również prace nad opracowaniem inwentarza muzealnego, przystąpiono do Związku Muzeów Polskich, wysunięto projekt, by w ramach rozwijania działu wytwórczości przemysłowej Włocławka zwrócić się do włocławskich fabryk o przekazanie do Muzeum ich produktów oraz pieczęci. Ponadto ze względu na wzrost kolekcji postulowano wynajęcie większego lokalu. Wybuch I wojny światowej zahamował działalność muzeum, które wznowiło ją dopiero w 1917 r. W tym czasie kontynuowano katalogowanie zbiorów muzealnych.

W 1927 r. poświęcono kamień węgielny siedziby Oddziału PTK i Muzeum, zakończenie budowy gmachu w stanie surowym nastąpiło w 1928 r. W 1929 r. muzeum posiadało 5 działów. Ukończenie budowy i przeniesienie zbiorów z siedziby PTK przy ul. Kaliskiej 1, do nowego budynku przy ul. Słowackiego 1a miało miejsce w 1930. Otwarcie Muzeum Ziemi Kujawskiej w nowej siedzibie miało miejsce 7 XII 1930 r. Muzeum funkcjonowało do 1939 r. W 1945 r. reaktywowano jego działalność.

**1908 03 28** dzięki Antoniemu Olszakowskiemu powstaje Oddział Kujawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

**1908 05 10** utworzono cztery sekcje: wycieczkową, fotograficzną, odczytową i muzealną. W Księdze Protokołów Oddziału Kujawskiego: *Również podany został projekt utworzenia Muzeum zabytków Kujawskiej Ziemi*. Na pierwszym zebraniu Zarządu Oddziału kustoszem zostaje Felicja Olszewska. Posiedzenia odbywają się w wynajętym lokalu przy ul. Kaliskiej 1.

**1908 05 25** do Zarządu Oddziału zostaje przyjęty Cyprian Apanowicz, ziemianin i sędzia gminny we Włocławku. Sekcja muzealna przejęła zbiory Koła włocławskiego b. Polskiej Macierzy Szkolnej. Sekcja powzięła decyzję stworzenia muzeum ziemi kujawskiej. Do mieszkańców Kujaw rozesłano kwestionariusz krajoznawczy. Wydano też dwie odezwy do ziemianek i nauczycieli ludowych o poparcie i dostarczenie odpowiednich okazów. Napływają pierwsze okazy – są to dary mieszkańców Włocławka i okolic. Lista ofiarodawców jest ogłaszana co miesiąc w „Gazecie Kujawskiej”. 25 czerwca Zarząd kupuje szafę biblioteczną w cenie 20 rubli. Oddział wypożycza swoje zbiory na wystawę organizowaną przez Oddział PTK w Łowiczu. Szymon Rajca przerabia ławki szkolne na muzealne gabloty.

**1908 11 25** Cyprian Apanowicz przygotowuje odezwę skierowaną do ziemianek i nauczycieli ludowych z prośbą o dostarczenie okazów do powstającego Muzeum. Odezwa opublikowana w lokalnej prasie. Szymon Rajca opracowuje wskazówki konserwowania zbiorów archeologicznych.

**1908 12 06** Cyprian Apanowicz wygłasza referat dotyczący rozwoju muzeum, podkreślając wagę gromadzenia zbiorów.

**1909** – Oddział stara się o pozyskanie starego dzwonu z dawnego ratusza włocławskiego.

**1909 02 19** Zarząd Oddziału zwraca się do Centrali PTK w Warszawie z prośbą o zapomogę z funduszy ogólnych Towarzystwa na budowę Muzeum we Włocławku.

**1909 03** „Gazeta Kujawska” zamieszcza odezwę Oddziału do mieszkańców Włocławka z prośbą o dostarczenie materiałów do monografii miasta. Gromadzeniem materiałów zajmuje się komisja w składzie: Cyprian Apanowicz, Henryk Wińcz, Antoni Olszakowski. Zbiory zajmowały 19 szaf i gablot, nie licząc przedmiotów, rozwieszonych na ścianach i stojących oddzielnie.

**1909 03 14 uroczyste otwarcie Muzeum Ziemi Kujawskiej** w siedzibie PTK przy ul Kaliskiej 1 z udziałem delegatów miejscowych Towarzystw i Związków. Poświęcenia Muzeum dokonał członek PTK ks. kanonik Władysław Górzyński.

Zarząd postanowił skierować działalność sekcji muzealnej w kierunku stworzenia i wyodrębnienia działu etnograficznego, obejmującego wszystkie przejawy i przeobrażenia życia ludu kujawskiego. Ponadto postanowiono stworzyć specjalny dział zobrazowania wytwórczości przemysłu miejscowego we wszystkich jego gałęziach, ujętych w pewien system, w gablotach.

**1909 05 03** na przedmieściach Włocławka znaleziono srebrne naczynie, tzw. czarę włocławską, które wkrótce trafiają do Muzeum. W obawie przed konfiskatą przez władze carskie, władze kościelne postanawiają przewieźć czarę do Muzeum Narodowego w Krakowie.

**1909 10 22** Zarząd Oddziału PTK planuje raut literacki na rzecz funduszu muzealnego.

**1909 11 19** w związku z pomysłem utworzenia w Muzeum działu wytwórczości przemysłowej Włocławka, w „Gazecie Kujawskiej” ukazuje się odezwa do przemysłowców z prośbą o pomoc w zgromadzeniu okazów, które umożliwiają stworzenie tego działu. W „Gazecie Kujawskiej” pojawia się również apel C. Apanowicza o dostarczenie eksponatów etnograficznych do Muzeum.

**1910 01 28** PTK w Warszawie wyraża zgodę na zorganizowanie przez Oddział Kujawski „Wystawy Etnograficzno-Artystycznej” we Włocławku.

**1910 02 18** funkcję bibliotekarza obejmuje Stanisława Grabowiecka.

**1910 10 13** podjęto decyzję o udziale Oddziału Kujawskiego PTK w wystawie „Zdobnictwo Ludowe” w Warszawie w 1911 roku. Oddział planuje prezentację makiety izby kujawskiej.

**1910 11 24** Oddział przesyła na wystawę model chaty kujawskiej z wyposażeniem oraz strój kujawski. Cyprian Apanowicz przejmuje funkcję kustosa Muzeum.

**1911 02 18 - 03 18** udział w wystawie „Zdobnictwo Ludowe” – chata z wyposażeniem.

14 maja – otwarcie „Wystawy Etnograficzno-Artystycznej” we Włocławku. *Wystawa zajęła lokal PTK, Towarzystwa Rolniczego i Wioślarskiego, zagarniając 3 piętra gmachu, a ponieważ i to nie wystarczyło, przeto Komitet organizacyjny wszedł w porozumienie z Muzeum Dyecezyalnym, tak, iż stanowi ono część składową wystawy.* Zgromadzone zabytki kultury ludowej i materialnej Kujaw, wykopaliska archeologiczne, dzieła sztuki, itp. Pochodzą ze zbiorów Muzeum oraz kolekcji prywatnych okolicznego ziemiaństwa.

1911, 14 maja nastąpiło otwarcie „Wystawy Etnograficzno-Artystycznej”. Głównym koordynatorem był C. Apanowicz.

**1912** – 5 stycznia Cyprian Apanowicz rezygnuje z funkcji kustosa z powodu choroby.

19 stycznia kustoszem zostaje Roman Kobendza.

W czerwcu zbiory systematyzuje archeolog z Warszawy Marian Wawrzeniecki. Wyniki badań publikuje w XXI roczniku „Pamiętnika Fizyograficznego” w 1913 r.

**1913** – kustoszem zostaje Mieczysława Nowacka

18 lipca Muzeum wypożycza część zbiorów na „Wystawę Etnograficzno-Przemysłową w Kutnie.

**1914** – 12 marca sala główna udostępniona na 2 tyg. Artystom Janowi Skowronowi i Bolesławowi Drożdżewskiemu na wystawę ich prac.

20 marca postanowiono, że komisja w składzie: Cyprian Apanowicz, Ludwik Makowski, Mieczysław Nowacki, Bohdan Rządowski ma zająć się spisem inwentarza muzealnego.

22 maja wysunięto projekt, by w ramach rozwijania działu wytwórczości przemysłowej Włocławka zwrócić się do włocławskich fabryk o przekazanie do Muzeum ich produktów oraz pieczęci.

Wiceprezes Oddziału PTK Przemysław Kowalewski proponuje wynająć nowy lokal na zebrania a obecny przeznaczyć na Muzeum, *które nie ma gdzie się pomieścić.*

1914 zawieszenie działalności

**1917 03 25** ponowne otwarcie Muzeum. Kontynuacja katalogowania zbiorów muzealnych. Muzeum otwarte 3 razy w tyg. (wtorek, piątek, niedziela)

**1918-** frekwencja wynosi ponad 560 osób.

**1919** – muzeum wzbogaca się o nowe nabytki z I wojny światowej

**1920** – 14 stycznia zmarł Cyprian Apanowicz.

**1927** – 29 maja uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego siedziby Oddziału PTK i Muzeum

**1928** – zakończenie budowy gmachu w stanie surowym

**1929** – Muzeum posiada 5 działów, w nich 2200 eksponatów.

**1930** – ukończenie budowy i przeniesienie zbiorów z siedziby PTK przy ul. Kaliskiej 1, do nowego budynku przy ul. Słowackiego 1a.

**1930 12 07** uroczyste otwarcie Muzeum Ziemi Kujawskiej w nowym budynku.

1945 reaktywowanie działalności

Darczyńcy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

1908: m.in. Oddział Włocławski Macierzy Polskiej, Towarzystwo Biblioteki i czytelników Mickiewicza we Włocławku; Kanonik prałat Stanisław Chodyński (książki); Zofia Celińska z Sędzina; p. Radolińska (list Marii Konopnickiej), Aleksander Korotkiewicz (dary z podróży), okoliczne ziemiaństwo

1909: czytelnia i biblioteka im. A. Mickiewicza we Włocławku

Zbiory (zasoby – też ilościowo, historia, charakterystyka)

1908: zbiory przyrodnicze, kartograficzne, numizmaty, archiwalia (ze zbiorów Macierzy Polskiej); list Marii Konopnickiej, list Ignacego Kraszewskiego; dary Aleksandra Korotkiewicza z jego podróży; liczne urny, siekierki kamienne, numizmaty (1500 monet w kilkunastu kolekcjach) oraz eksponaty dotyczące folkloru Kujaw.

Książki: m.in. Rocznik Wojskowy Królestwa Polskiego, 1830 r.; Prawo pospolite Królestwa Polskiego, 1761 r.; Tłumaczenie Owidiusza, 1733 r.; Bajki Ignacego Krasickiego, 1818; Droga do życia pobożnego Franciszka Salezego, 1818 r.; Dyaryusz sejmowy, 1812 r.

1909: zbiory okazów przyrodniczych i archeologicznych (czytelnia i biblioteka im. A. Mickiewicza we Włocławku); Stary dzwon z ratusza miejskiego (na skutek starań członków PTK); kolczuga rycerska i część uzbrojenia spod Płowiec, część makaty ofiarowanej przez króla Jana III Sobieskiego Klasztorowi Jasnogórskiemu, oryginały dokumentów dotyczących Napoleona, stara broń, numizmaty, medale i pieczęcie, prehistoryczne skamieliny, czaszka z rogami tura pierwotnego (*Bos primigenius*) oraz liczne zbiory etnograficzne (skrzynie kujawskie, miśniki, pająki ze słomy i in.)

1910: Nowe nabytki: kopia czary włocławskiej; Żarna prehistoryczne (ze zbiorów Zygmunta Glogera); kontusze szlachty kujawskiej; pamiątki związane z powstańcami styczniowymi: Romualdem Trauguttem, Marianem Langiewiczem i Stanisławem Bechim; bulla papieska z

czasów soboru bazylejskiego; przywilej Augusta III z 1761 zezwalającej na organizowanie jarmarków w Kałowie; dokument wydany przez „Wyższą Kapitułę” loży masońskiej z 1819 r., itp.

biblioteka: 198 tytułów

1913: nowe nabytki: (dary) mapa ziem dawnej Polski z 1816 r.; dwie mapy z 1799 r.; gronostaje; skamieliny; pugilares ze słomy ; okaz węża w słoju ; książki; numizmaty; roczniki „Kuriera Warszawskiego”; z 1847, 1905 i 1906 r.; rocznik „Kuriera Świątecznego” z 1871 r.; czasopisma z XIX w.; kalamit znaleziony w 1907 r. w guberni jekaterynosławskiej; „Kurier Warszawski” z 1871 i 1906 r.; „Dziennik Kujawski” z l. 1910-1913; rocznik „Kuriera Świątecznego z 1871 r.

Nowe nabytki: ostroga krzyżacka; stary pałasz; mapy; fotografie; zamek karabinu skałkowego; pieczętka przedsiębiorstwa budowy drogi żelaznej petersbursko-warszawskiej i in.; dla biblioteki: Synonima z 1756 r., Słownik polsko-łaciński z 1769 r.; Dzieje Ziemi kujawskiej Stanisława Pawińskiego; Kleine Kinderbibliothek z 1836 r.; O sprawie polskiej w r. 1812 Szymona Askenazego.

1919: nabytki z I wojny światowej

1929: 2200 eksponatów

Organizacje działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

działalność:

1917: 560 osób

Strategia pozyskiwania zbiorów

dary i depozyty; „Dotąd okazy przyjmowane są bez kwalifikacji lecz w przyszłości jest zamiar otworzyć Oddziały z uwzględnieniem szczególniej Ziemi Kujawskiej, tak żeby Muzeum Włocławskie usprawiedliwiała nazwa Kujawskiego”

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

## **WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:**

Wystawy stałe

1908: ul. Kaliska 1 (pierwsza siedziba): szafa biblioteczna (zakupiona przez zarząd za 20 rubli), gabloty muzealne wykonane zostały z ławek szkolnych (przerobił Szymon Rajca)

1909: „drzwi i okna lokalu muzealnego, zostały zaopatrzone w okiennice, masywne sztaby i zasuw; przybyła znaczna ilość gablot, jedna wielka szafa, ze wszystkich stron oszklona; w rozmieszczeniu przedmiotów i mebli muzealnych wprowadzono ład i porządek”. Zbiory zajmowały 19 szaf i gablot, nie licząc przedmiotów, rozwieszonych na ścianach i stojących oddzielnie.

Wystawy czasowe

uczestnictwo w [Łowicz. Wystawa łowicka](#)

14 maja 1911 – otwarcie „Wystawy Etnograficzno-Artystycznej” we Włocławku. Wystawa zajęła lokal PTK, Towarzystwa Rolniczego i Wioślarskiego, zagarniając 3 piętra gmachu, a ponieważ i to nie wystarczyło, przeto Komitet organizacyjny wszedł w porozumienie z Muzeum Dyecezyalnem, tak, iż stanowi ono część składową wystawy. Zgromadzone zabytki kultury ludowej i materialnej Kujaw, wykopaliska archeologiczne, dzieła sztuki, itp. Pochodzą ze zbiorów Muzeum oraz kolekcji prywatnych okolicznego ziemiaństwa.

1911 Wystawa Polskiego Zdobnictwa Ludowego w Warszawie, na której zaprezentowano makietę izby kujawskiej wraz z wyposażeniem i elementami stroju kujawskiego.

1913-07-18 udział Muzeum Ziemi Kujawskiej w “Wystawie Etnograficzno-Przemysłowej” w Kutnie

#### Katalogi wystaw

#### ŹRÓDŁA:

Publikacje wydawane przez instytucję

*Spis przedmiotów przekazanych po Macierzy znajduje się w osobnej książce i zawiera okazy od nr 1 do 184 dalej idą okazy oddane w depozyt przez czytelnikę i bibliotekę Mickiewicza z darów Aleksandra Korotkiewicza zebrane w podróżach jego na Wschodzie, Afryce, Szwajcarii, Szwecji i Finlandii od nr 185 do 212 nareszcie ofiary dawane przez rozmaite osoby życzliwe powstającej instytucji”.*

Księga Protokołów Oddziału Kujawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego z l. 1908-1921. Arch. OK PTTK.

Oddział Kujawski, Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego 1908, s. 126-128

Oddział Kujawski, Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego 1909, s. 112.

Oddział Kujawski, Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego 1910, s. 145-146

Oddział Kujawski, Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego 1911, s. 144-147

Oddział Kujawski, Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego 1912, s. 127

Oddział Kujawski, Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego 1913, s. 81.

A. Janowski, Wystawa Kujawska, „Ziemia” 1911, nr 23, s. 381.

W. Piasecki 15-lecie Kujawskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, „Ziemia” 1923, nr 9, s. 171.

#### Bibliografia o muzeum

Wystawa etnograficzno-artystyczna we Włocławku, s. 428 “Lud”, 1910 r. T.16

Sz. Rajca, *Przewodnik po Muzeum Kujawskim Oddziału Kujawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego we Włocławku*, Włocławek 1930.

R. Hankowska, Muzeum Kujawskie, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, VII, nr 3, Warszawa 1969, s. 618.

R. Hankowska, Muzeum kujawskie, katalog-informator, Włocławek 1973.

K. Bielak, Rys historyczny Muzeum Ziemi kujawskiej i Dobrzyńskiej, „Rocznik Muzealny, t. I, Włocławek 1985, s. 15-23.

Midura F., Początki Muzeum we Włocławku w świetle rozwoju muzealnictwa regionalnego PTK, „Rocznik muzealny”, t. I, Włocławek 1985, s. 107-111.

A.Mietz, Aleksander Janowski i jego związki z kujawskim ruchem krajoznawczym i muzealnictwem. W 80-lecie Muzeum we Włocławku, „Rocznik Muzealny”, t. III, Włocławek 1990, s. 7-15.

A. Kowalewska, Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku w latach 1909-2009, „Rocznik Muzealny”, t. XII, Włocławek 2008, s. 5-21

M. Grabowska, *Historia i działalność biblioteki Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku 1908-2007*, „Rocznik Muzealny”, t. XII, Włocławek 2008, s. 53-67.

Eliza Sutkowska, Działalność Kujawskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (lata 1908–1950) , „Rocznik Muzealny”, t. XII, Włocławek 2008, s. 23-51.

Muzeum Ziemi Kujawskiej 1909-1939, „Rocznik Muzealny Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku, t. XIII, Włocławek 2010, s. 7-27.

Przewodnik ilustrowany po Włocławku, red. Henryk Glass, Wacław Tomaszewski, Włocławek, 1922, s. 48)

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze

#### Ciekawe cytaty

„Muzeum, to nasz grobowiec narodowy, do którego każdy przychodzić ze czcią i uszanowaniem wstępować powinien, tu bowiem leżą chociaż nie ciała naszych przodków ale pozostałe po nich pamiątki, płody ich ducha i umysłu, skropione nieraz ich potem, łzami, a nawet krwią – składane dla nauki i przykładu dalszych pokoleń” [Cyprian Apanowicz, ?]

Wystawa Etnograficzno-artystyczna w dniu 14. maja r. b. otwartą zostanie we Włocławku o charakterze przeważnie miejscowym, t. j. mająca na celu zobrazowanie przeszłego oraz teraźniejszego stanu Ziemi Kujawskiej, pod względem historycznym i kulturalnym. Dla wzbudzenia jednak większego zainteresowania powyższą wystawą i szerszego zaznajomienia przede wszystkim tutejszego ogółu z krajoznawstwem i sztuką swojską, wystawa udzieli gościny i zamiejscowym przedstawicielom tejże sztuki i przemysłu artystycznego, prywatnym posiadaczom zbiorów, jako też instytucjom publicznym, związanym ideowo z zasadniczym celem wystawy. W myśl tego komitet organizacyjny wystawy zwraca się z gorącą prośbą o poparcie i współudział do wszystkich, którzy w urzeczywistnieniu zapoczątkowanej sprawy, widzieć będą korzyść szczególnie moralną, dla tego odłamu społeczeństwa naszego, w którego środowisku ma powstać wystawa (...)

[Informacja o wystawie w roczniku], „Lud” 1910 r. T.16, s.428-29: “

“Oddział Kujawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego został założony 1908 roku w m. Włocławku. Mając przeznaczone sobie sto kilkadziesiąt okazów Muzeum szkolnego po zamkniętej Polskiej Macierzy Szkolnej postanowił założyć Muzeum Kujawskie Dary posypały się wkrótce zewsząd. Zbiór powiększony został jeszcze oddaniem w depozyt okazów Towarzystwa Biblioteki i Czytelni Mickiewicza w[e] Włocławku, tak że w d. 14 III 1909 r. nastąpiło poświęcenie i otwarcie Muzeum Kujawskiego dla publiczności, z oznaczeniem dwu dni w tygodniu, Niedzieli i Czwartku, w których uproszeni członkowie Towarzystwa przyjęli dyżury dla udzielania objaśnień zwiedzającym. Spis przedmiotów przekazanych po Macierzy znajduje się w osobnej książce i zawiera okazy od Nr 1 do Nr 184, dalej idą okazy oddane w depozyt przez czytelnię i bibliotekę Mickiewicza z darów Aleksandra

Korotkiewiczza, zebrane w podróżach jego na Wschodzie, w Afryce, Szwajcarji, Szwecji i Finlandii, od Nr 185 do Nr 212, na koniec, ofiary dawane przez rozmaite osoby Życzliwe powstającej instytucji. Dotąd okazy przyjmowane są bez kwalifikacji, lecz w przyszłości jest zamiar potworzyć oddziały z uwzględnieniem szczególnie Ziemi Kujawskiej, tak żeby Muzeum Włocławskie usprawiedliwiało nazwę Kujawskiego. C. Apanowicz w listopadzie 1909 r.” Szymon Rajca, *Przewodnik po Muzeum Kujawskiem* (1930):

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

|  |
|--|
|  |
|--|

**UWAGI:**

|  |
|--|
|  |
|--|

**OPRACOWANIE:**

**Autor opracowania:**

6 marca 2018

Małgorzata Wawrzak/Aldona Tołysz

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

|  |
|--|
|  |
|--|

**METADANE\* (wypełnia redaktor portalu)**

|                                      |  |
|--------------------------------------|--|
| TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji) |  |
| LOKALIZACJA GPS                      |  |
| KLASYFIKACJE                         |  |
| DATA UTWORZENIA                      |  |
| AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR        |  |
| RELACJE                              |  |
| TAGI                                 |  |
| SYGNATURA                            |  |
| PRAWA                                |  |